

BIULETYN POGRANICZA

Mail nieczytelny?

[Zobacz w](#)

[przeglądarcie.](#)

MAJ 2018

POGRANICZE W AMSTERDAMIE

WRĘCZENIE EUROPEJSKIEJ NAGRODY KULTURY
KSIĘŻNICZKI MAŁGORZATY

16 maja 2018 roku w teatrze Stadsschouwburg w Amsterdamie odbyła się ceremonia wręczenia Europejskiej Nagrody Kultury Księżniczki Małgorzaty, przyznawanej przez Europejską Fundację Kultury.

W uzasadnieniu czytamy:

"Pogranicze przez 28 lat swojej działalności stało się żywą, kulturalną agorą, przestrzenią pracy nad pamięcią oraz centrum refleksji nad złożoną historią i tradycją Sejn, Polski i obszarów pogranicza Unii Europejskiej".

fot. Xander Remkes

W 2018 roku przypada jubileuszowa dziesiąta edycja Nagrody, która po raz pierwszy wędruje do Polski. Tegoroczne rozdanie odbywa się pod hasłem „Odważni obywatele”. Europejska Fundacja Kultury pragnie w ten sposób dostrzec i promować odważnych liderów zmian kulturowych, którzy inspirują tworzenie trwałych alternatyw społecznych, otwartych na wizję integracji europejskiej. Zespołowi Pogranicza oraz drugiemu tegorocznemu laureatowi - Forensic Architecture - wręczyła była przewodnicząca Europejskiej Fundacji Kultury Księżniczka Niderlandów Małgorzata. Podczas ceremonii wystąpiła Orkiestra Klezmerska Teatru Sejneńskiego oraz zaprezentowano krótki film o działalności Pogranicza przygotowany przez EFK specjalnie na tę okazję.

[FILM O
POGRANICZU
PRZYGOTOWANY
PRZEZ EFS](#)

[POGRANICZE NA
INSTAGRAMIE EFS](#)

[KONCERT
ORKIESTRY
KLEZMERSKIEJ W
AMSTERDAMIE](#)

Uroczystość poprzedził całodniowy cykl debat i warsztatów (15 maja), w których udział wzięło około 100 osób reprezentujących organizacje należące do sieci współpracy EFK. Uczestnicy wspólnie poszukiwali odpowiedzi na pytania o to, jakie działania należy podejmować w kulturze w obliczu wyzwań, przed którymi staje współczesna Europa. Spotkanie pod nazwą „Challenge” [Wyzwanie] toczyło się w trzech blokach tematycznych: Alternatywne Rozwiązania Systemowe, Społeczeństwo Obywatelskie oraz Równość i Różnorodność. Tego samego dnia - 15 maja - odbył się również koncert Orkiestry Klezmerskiej Teatru Sejneńskiego w amsterdamskim teatrze Podium Mozaiek.

[RELACJA Z WRĘCZENIA NAGRODY](#)

[FOTORELACJA Z POBYTU W AMSTERDAMIE](#)

MEDIA O POGRANICZU

[EDWIN BENDYK, _
"ANTYMATRIX 2 /
POLITYKA"](#)

[MICHAŁ NOGAŚ, _
"GAZETA WYBORCZA"](#)

Główna siedziba Pogranicza mieści się dziś w dworku rodziny Miłoszów, których posiadłość jeszcze do niedawna była straszącą wszystkich ruiną.

Nie w odbudowie Krasnogrudy zasługa Pogranicza, lecz w fakcie, że posadowione na owym krańcu świata stało się ośrodkiem kultury widzianym z całego świata i obecnym poprzez swoje programy w wielu miejscach na Ziemi. Pogranicze jest realistyczną utopią napędzaną siłą wyobraźni jego twórców i zdolnością, głównie Krzysztofa Czyżewskiego do zarażania innych efektami pracy tej wyobraźni. [...]

Nagroda Księżnej Małgorzaty Europejskiej Fundacji Kulturalnej pokazuje, że nie – ustawiona w Krasnogrudzie latarnia świeci mocniej, ponad brunatniejącym rynsztokiem ksenofobii rozlewającym się kanałami aparatu propagandy i jej usługowych popleczników. Ta latarnia sygnalizuje, że podobnych wysp jak Krasnogruda jest w Polsce więcej, tworzą rozproszony, ale niezwykle dynamiczny archipelag.

Michał Nogaś: Dopiero co dostał pan Nagrodę im. Tischnera za podpowiadanie, jak „budować niewidzialne, ale odporne na szaleństwa polityki i historii mosty”. A chwilę wcześniej Pogranicze otrzymało szacowną Europejską Nagrodę Kultury Księżniczki Małgorzaty. W tym roku ceremonia odbyła się pod hasłem „Obywatele odważni”. Czyli jacy?

Krzysztof Czyżewski: Dobre pytanie. Mam wrażenie, że w naszej demokracji odwaga nieco staniała. Myślę o odwadze pójścia na barykady i walce z władzą. Nikomu nie odmawiając poświęcenia – mimo ryzyka bezpośredni protest wydaje się oczywisty. Szukam głębszej odwagi tam, gdzie jest najtrudniej – w działaniach obywatelskich, w bezpośredniej tkance międzyludzkiej. W tym, co robią anonimowi ludzie w małych ojczyznach, tworząc kulturę nawet nie tyle wolności, ile solidarności. Żeby to robić, trzeba wiele zaryzykować, wytrwać pomiędzy liniami frontu, iść pod prąd, mierzyć się z uprzedzeniami z różnych stron.

"KULTURA DO KWADRATU"

Rozmowa Krzysztofa Czyżewskiego z Anną
Sańczuk.

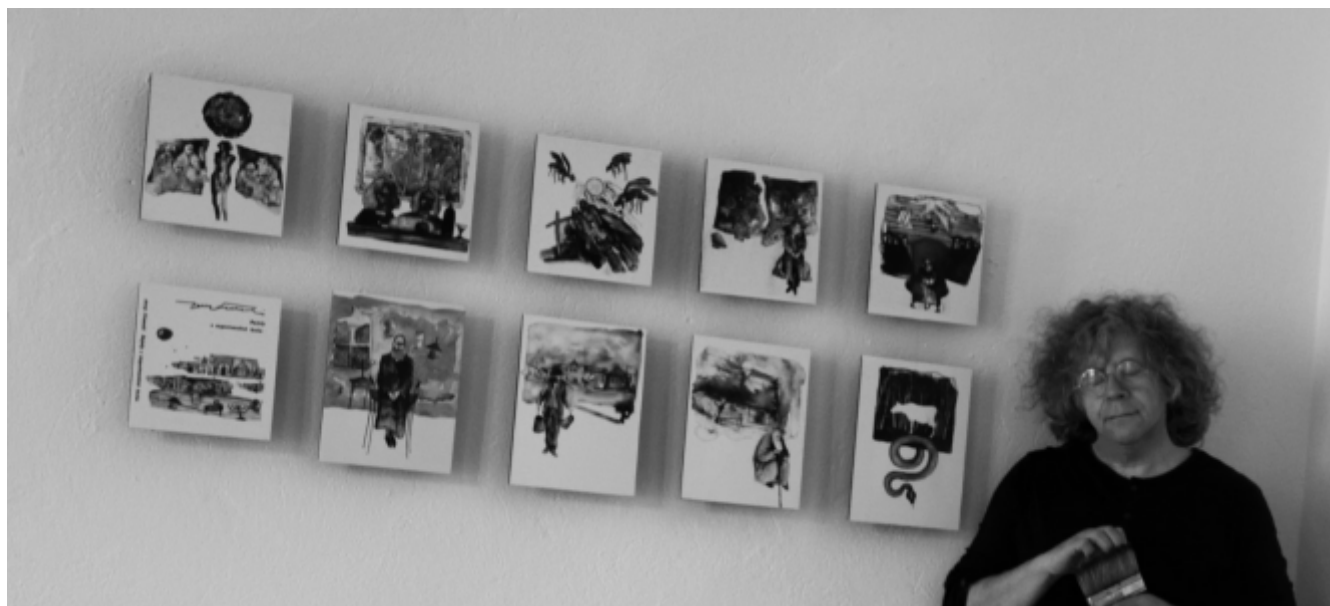
RADIO EMAUS

Krzysztof Czyżewski w wywiadzie z Katarzyną
Zagórką w audycji "Życie to nie bajka".

KSIĘGI, KSIĄŻKI, KSIĄŻECZKI

WYSTAWA PRACOWNI SZTUKI WIESŁAWA SZUMIŃSKIEGO

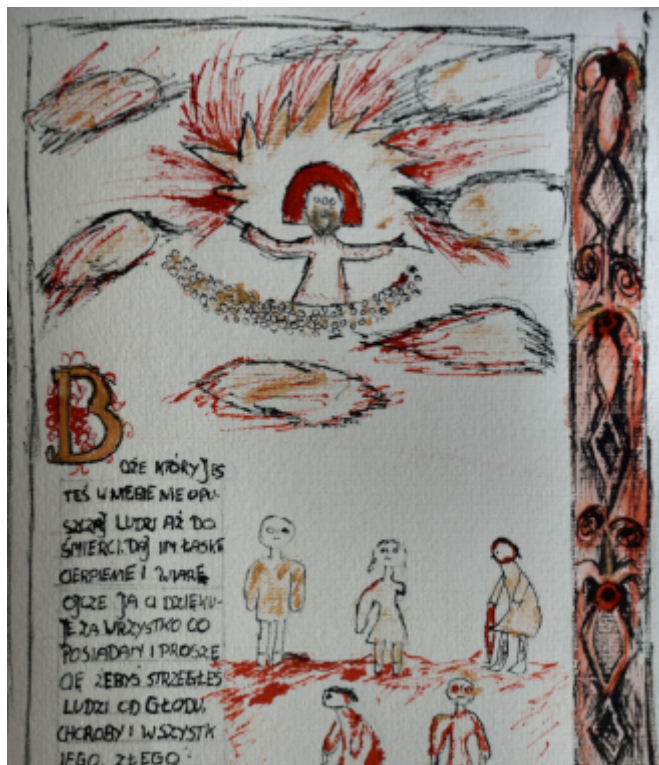

SŁOWO OD TWÓRCY WYSTAWY

"Księgi, książki, książeczki" towarzyszą naszej pracy od zawsze, a historia Pracowni Sztuki jest równie długa jak historia Pogranicza w Sejnach. Są one stałą częścią naszej pracy, którą rozpoczęliśmy w 1991 roku i zajmują w niej ważną rolę. Są najtrwalszym zapisem prowadzonych tu działań, warsztatów i realizacji przedsięwziętych przez Pracownię. Organizowane przez nas wystawy i prezentacje mają wymiar czasowo ograniczony. Trwają przez czas jakiś i pamięć o nich blednie, co jest naturą rzeczy. Pozostają właśnie one – książki.

Pracownia Sztuki nie jest „samotną wyspą” i podejmowane w niej tematy wpisują się w szerszy program, który obejmuje działania również innych pracowni. To tutaj przygotowywane są elementy scenografii do spektakli teatralnych, plakaty, zaproszenia na wydarzenia dziejące się w Białej Synagodze czy Dworze Miłosza w Krasnogrudzie. Tutaj też czytamy teksty bliskich nam autorów i próbujemy opowiedzieć o nich językiem grafiki, rysunku, akwareli. Obecna wystawa jest prezentacją naszej pracy. Znajdują się na niej ilustracje oraz książki ręcznie wykonane przez dzieci spotykające się w pracowni regularnie, a także młodzież, która wzięła udział w warsztatach inspirowanych przez Pogranicze.

- "Księga mostarskiego Mostu. Tryptyk Bośniacki". Zapis warsztatów i spotkania młodzieży z Sejn, Mostaru i Birmingham w Mostarze – ilustracje wykonane wieloma technikami, rok 2005.
- "Lokomotywa" Juliana Tuwima – linoryty dzieci z Pracowni Sztuki, rok 2013.-
- "Medea – czarownica Jadwigi Żylińskiej" – linoryty i reliefy ceramiczne dzieci ze szkoły podstawowej w Krasnopolu, rok 2014.

Oto projekty, które złożyły się na wystawę:

- "Bajędy z augustowskich lasów" Jerzego

Ficowskiego – akwarele Wiesława

Szumińskiego, rok 1992.

– "Świątynia – księga modlitw. Dom-Gniazdo-Świątynia". Księga powstała w trakcie spotkań

dzieci z Sejn i wiosek białoruskich Podlasia na Górze Jesionowej w Szelmencie – rysunki,

akwarele, tempery, rok 1998.

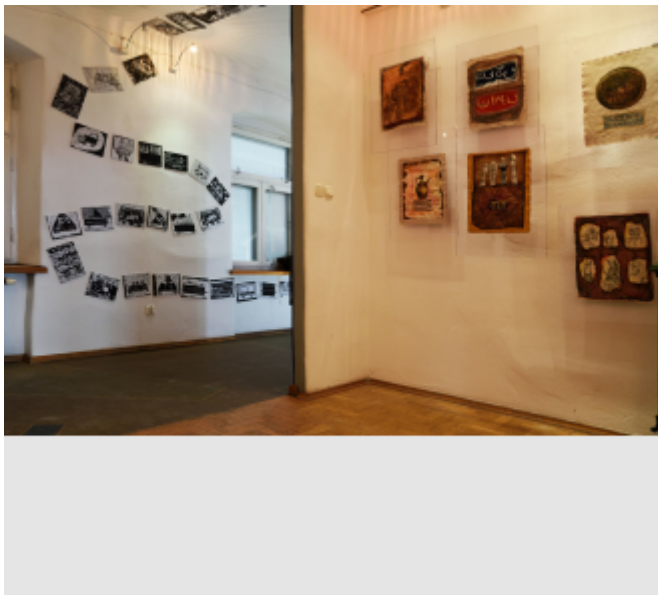
– "5 VIII 1942 pamięci Janusza Korczaka"

wiersz Jerzego Ficowskiego z tomu.

"Odczytanie popiołów" – linoryty dzieci z

Pracowni Sztuki, rok 2002.

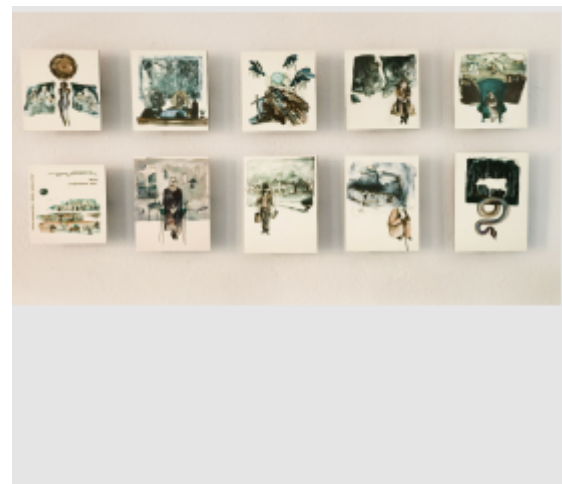

– "Wyliczanki" – rysunki dzieci z przedszkola i szkoły podstawowej w Krasnopolu, a także ich mam, rok 2015.

- "Misterium Dzieciństwa". Zapis wspólnej pracy dzieci sejneńskich i lwowskich podczas warsztatów w Dworze Miłosza w Krasnogrudzie, rok 2016.

- "Odczytanie popiołów" Jerzego Ficowskiego – linoryty dzieci gimnazjalnych z Pracowni Sztuki, rok 2017.

Wystawa "Księgi, książki, książeczki" jest już dostępna dla zwiedzających w Domu Pogranicza. Ogrom materiału sprawił, że kolekcja wykracza poza przeznaczone dotąd na cele wystawowe sale i wita gości już przy drzwiach wejściowych. Jesienią planowane są warsztaty dla młodzieży w przestrzeni wystawy, podczas których powstaną kolejne książki.

POGRANICZE

W STANACH ZJEDNOCZONYCH

Od początku istnienia jednym z celów Ośrodka Pogranicze z Sejn i powstałego przy nim Międzynarodowego Centrum Dialogu w Krasnogrudzie jest dzielenie się swoją codzienną praktyką, w sposób, który pozwoli przełożyć ją na inne kulturowo realia. W tym celu konsekwentnie budowana jest sieć międzynarodowych partnerów, których Krzysztof Czyżewski, praktyk idei i dyrektor Ośrodka Pogranicze odwiedza, uczestnicząc w sympozjach, seminariach i spotkaniach ze społecznością akademicką. Stany Zjednoczone są ważnym celem jego licznych podróży. Jak podkreśla sam Czyżewski, multidyscyplinarny charakter tych wizyt rezonuje z wielostronnym pojęciem samego pogranicza. Goszczą go instytuty i wydziały dedykowane naukom historycznym, socjologicznym i studiom nad demokracją, studiom żydowskim i pracy nad (post)pamięcią oraz naukom kulturoznawczym / teatralnym. Bardzo ważnym aspektem tych spotkań jest coraz częściej pojawiająca się perspektywa dwustronnej współpracy – coraz to nowi partnerzy odwiedzają Sejny i Krasnogrudę, by uczyć się, jak badać i praktykować pogranicze.

"MISTERIUM MOSTU" Z UDZIAŁEM DAVIDA
KRAKAUREA I KATHLEEN TAGG W SYMPHONY
SPACE W NOWYM JORKU

5 kwietnia w nowojorskiej Symphony Space widzowie mieli okazję posłuchać światowej sławy klawecisty Davida Krakauera i pochodzącej z RPA pianistki Kathleen Tagg we fragmentach utworu „Strażnicy ognia” (The Keepers of Flame), którego premiera odbyła się w 22 sierpnia 2017 roku. Wieczór dopełnił pokaz fragmentów dwóch filmów – zapis koncertu Orkiestry Niewidzialnego Mostu autorstwa Kuby Kossaka i dokument ukazujący proces tworzenia misterium zrealizowany przez Piotra Fiedorowicza.

Ale w tej szczelnie wypełnionej po brzegi sali, jednej z najbardziej prestiżowych na świecie, wydarzyło się znacznie więcej. Opowieść Krzysztofa Czyżewskiego o Niewidzialnym Moście, przerodziła się w porywającą rozmowę z Davidem Krakauem i Kathleen Tagg – i było to spotkanie twórców sztuki, którzy spotkali się w procesie tworzenia. W dyskusję żywo włączyła się nowojorska publiczność. „Czy byłeś już w Krasnogradzie?” – dopytywał co chwilę zebranych David Krakauer, czyniąc z Krasnogrudy najbardziej pożądaną destynacją tego wieczoru.

BUDOWANIE MOSTÓW NA RUTGERS UNIVERSITY - NEWARK

Pochodzą z różnych środowisk, mieszkają obok siebie, ale na co dzień się nie spotykają i ze zdziwieniem przyglądają się sobie: studenci dowiadują się od swoich rówieśników, jak się żyje w gettach i na czym tak naprawdę polega współczesny rasizm, młodzi ludzie z przedmieść ze zdziwieniem słyszą o depresjach i myślach samobójczych, presji rodziny i jej rozpadzie, czyli dramatach

Od 2015 roku na zaproszenie profesora Iana Watsona, który kieruje Departamentem Sztuk Performatywnych, Dziennikarstwa i Designu na Rutgers University - Newark, Krzysztof Czyżewski współtworzy z nim kurs „My Story Project”. W jego ramach dyrektor Pogranicza przez cztery tygodnie rokrocznie spotyka się z nową trzydziesto-czterdziestoosobową grupą. W połowie składa się ona ze studentów uniwersytetu a w połowie z ich rówieśników z gett i środowisk zmarginalizowanych, którzy w innych okolicznościach nie pojawiłyby się najprawdopodobniej w murach uniwersytetu. W tym gronie pracują nad przygotowywaniem własnych opowieści - uczą się o ich strukturze, poetyce, dramaturgii. Cały ten proces służy tworzeniu przestrzeni przyjaznej każdemu uczestnikowi, by mogli się dzielić swoimi bardzo osobistymi, nierzadko po raz pierwszy wypowiedzianymi na głos przeżyciami. Dzieli ich niemal wszystko: począwszy od okolicy, w której wznoszą się, poprzez status społeczny czy poziom edukacji aż po rasę i płeć.

rozgrywających się w domach bogatych kolegów, dotąd postrzeganych jako idealne / sielankowe. Gdy tak głęboko poznają się wzajemnie, dzieląc się najbardziej intymnymi historiami, powstaje wspólnota opowieści, w której rozmawia się o zerwanych mostach w swoim życiu i o tym, jak je na nowo odbudowywać. W tych warunkach konstruuje performatywną opowieść, która jest prezentowana przed publicznością, ich znajomymi i rodzinami. Każda z tych grup przekracza jakieś tabu, ale przede wszystkim uczy się empatii, poszukiwania tego, co łączy, a nie tego, co dzieli. Bardzo ważnym aspektem całego programu jest odbudowywanie poczucia własnej godności (self-esteem), dzięki któremu zdają sobie sprawę, że ich osobista historia jest cenna i niepowtarzalna.

KONCERTY ORKIESTRY KLEZMERSKIEJ NA FESTIWALACH

GRODNO, K.

SZCZECIN

POZNAŃ

MIĘDZYDROJÓV

22-24 maja, Grodno (k. Międzyzdrojów) – warsztaty z Michaelem Alpertem zwieńczone wspólnym koncertem, w ramach festiwalu Wiosna Monodramu.

25 maja, Szczecin (Zamek Książąt Pomorskich) – koncert w ramach 53. Przeglądu Teatrów Małych Form KONTRAPUNKT.

26 maja, Poznań (ul. Żydowska) – koncert w ramach 7. edycji festiwalu Simchat Chajim.

GOŚCIE W POGRANICZU

STOWARZYSZENIE NA
RZECZ POJEDNANIA
JUDAISTYCZNO-
CHRZEŚCIJAŃSKIEGO Z
TUBINGEN

EDUKATORZY Z IZRAELA

Współpraca Stowarzyszenia z Pograniczem trwa już 18 lat. Jak przy każdej wizycie, spotkanie prowadziły Bożena Szroeder i Hanna Podczaska-Tomal, która była także tłumaczką spotkania. W programie: - wizyta w siedzibie Pogranicza w Sejnach - opowieść o pracy Ośrodka - Bożena Szroeder- pokaz Filmowej Kolekcji Opowieści Pogranicza. Pamiątki (z komentarzem twórców) - Bożena Szroeder, Hanna Podczaska-Tomal- wizyta w MCD w Krasnogrudzie i opowieść Małgorzaty Sporek-Czyżewskiej o wystawie Silva Rerum - Domowa Biblia- koncert Orkiestry Klezmerskiej Teatru Sejneńskiego wraz z opowieścią o repertuarze - Michał Moniuszko.

Szkoła założona w 1913 r. pod nazwą "Seminarium Nauczycieli Hebrajskich", była pionierskim przedsięwzięciem, którego celem stało się stworzenie programów kształcenia nauczycieli którzy będą wykładali w języku hebrajskim. Od momentu powstania, szkoła była odpowiedzialna za kształcenie intelektualistów, pisarzy i poetów, a także nauczycieli i edukatorów zasłużonych w dziejach Izraela. Uczelnia wykształciła 5000 uczniów reprezentujących różnorodność izraelskiego społeczeństwa - religijnych i świeckich Żydów, muzułmańskich i chrześcijańskich Arabów oraz imigrantów, którzy spotykają się w David Yellin College, mając wspólny cel stania się następnym pokoleniem izraelskich wychowawców.

MAREK KUSIBA

O RYSZARDZIE KAPUŚCIŃSKIM

Pogranicze zaprasza na rozmowy z cyklu:

1 9 1 8 / 1 9 6 8 - W O L N O Ś Ć / S O L I D A R N O Ś Ć

KAPUŚCIŃSKI OD PIŃSKA PO PACYFIK.

O przekraczaniu granic - geograficznych, literackich, politycznych.

Gościem spotkania będzie **MAREK KUSIBA** - poeta, reporter, felietonista, krytyk literacki, tłumacz, wydawca, autor książki *Ryszard Kapuściński z daleka i z bliska*.

Rozmowę poprowadzi Krzysztof Czyżewski

28 maja (poniedziałek) 2018 roku, g. 18.00

Kawiarnia literacka "Piosenka o porcelanie" Międzynarodowe Centrum Dialogu w Krasnogrudzie.

JOSEF ŠKVORECKÝ, WSZYSCY CI WSPANIALI CHŁOPCY I DZIEWCZYNINY

SŁOWO KRZYSZTOFA CZYŻEWSKIEGO

Emigrant 68 roku, kiedy był już w Kanadzie, powrócił do Pragi tamtych lat, która była wtedy jedną z kulturalnych stolic świata, a także jego „złotym wiekiem”, i napisał fantastyczną opowieść, czyli osobistą historię czeskiego kina. Škvorecký, mój ulubiony pisarz z Wielkiej Trójki (z Hrabalem i Kunderą). Zagaja jak tylko on to potrafi: „Książka ta jest produktem nostalgii za krajem, z którego wyjechałem, gdy inni przyjechali...” szkole filmowej FAMU.”

Rzecz zaczyna się od pewnego szalonego uczonego, który "ku uciesze swych studentów około roku 1840 nakleił na stroboskop (udoskonalony w tym celu przez niego poprzez zastosowanie szczelinowej końcówki, co wykorzystuje się do czasów współczesnych) szereg własnych portretów dagerotypowych, na których robi różne głupie miny, i dzięki temu stał się zapewne pierwszym błaznem, jaki pojawił się na ożywionej fotografii". Nie dowierzamy, podejrzewamy, że kryje się za tymi słowami jakiś czeski diablik humoru, ale nie pozostaje nam nic innego, jak zgodzić się z autorem: „To fakt, a nie tylko szowinizm, kiedy powiem, że jednym z najważniejszych prekursorów filmu był Czech, Jan Evangelista Purkyně”. A potem jest tylko jeszcze bardziej niesamowicie. Wspaniały homage dla zmarłego 13 kwietnia tego roku Miloša Formana, innych twórców Czechosłowackiej Nowej Fali i dla Praskiej Wiosny. Przekład Andrzeja Jagodzińskiego nic nie uronił z oryginału.

Ośrodek "Pogranicze - sztuk, kultur,
narodów"

ul. Piłsudskiego 37, 16-500 Sejny

centrum@pogranicze.sejny.pl

tel./fax +48 87 516 27 65

Fundacja Pogranicze

Międzynarodowe Centrum Dialogu

Krasnogruda 14, 16-500 Sejny

krasnogruda@pogranicze.sejny.pl

tel./fax +48 87 565 03 69

Kontakt z redakcją newslettera: newsletter@pogranicze.sejny.pl

Informacje o naszej polityce prywatności znajdziesz pod tym [linkiem](#).
Mamy nadzieję, że lubisz nasze newslettery. Jeśli nie, [możesz się wypisać](#).